

наша Ніва

П Е Р Ш А Я   Б Е Л А Р У С К А Я   Г А З Э Т А

ISSN 1819-1614

Заснаваная ў лістападзе 1906. Адноўленая ў траўні 1991. Выдавец: Прыватнае прадпрыемства «Суродзічы». Выходдэць штотыднёва, у чацьвергі. № 771319 16 1008

Вінаватым аказаўся Шэйман | Над безданью ў ілжы

Лукашэнка скарыстаў з выбуху 4 ліпеня ў сваіх мэтах.

Старонка 2

Першую бомбу знайшлі за дзве гадзіны да выбуху, але канцэрт не спынялі, каб не пасаваць свята.

Старонка 2

Qui prodest?

«Каму выгадна?» Вэрсія аналізу Юры Дракахруст.

Старонка 5

Рэнтген нағі аднаго з пачярпелых ад выбуху 4 ліпеня. Бомба была начыненая балтамі й гайкамі.

Віцебскі сълед

Нават людзям далёкім ад крыміналістыкі кінуліся ў вочы падабенства выбухаў на съявочным канцэрце зь віцебскім 2005 году. Піша Андрэй Даўнко.

І там і там самапальныя зарады. Пэўныя дэталі выбрабу бомбай і іх размышчэння сярод людзей супадаюць. І там і там выбух прыпадае на пачатак перадвыбарнай кампаніі. Нават колькасць парансеных амал роўная — там 40, тут 50. І ніводнае съяротнае ахвяры. Не было ў Беларусі ад 1953 года аналагічных трэктатаў. Магчыма, эта справа рук аднаго чалавека.

Паводле інфармацыі «Ежедневніка», съледчыя таксама ціпер разглядаюць «віцебскі сълед» як асноўны.

Звярніце ўвагу: тысам часам выказаваныні А.Лукашэнкі і ягоных СМІ былі ад пачатку проціглыбы. Ні разу яны не акцэнтавалі паралеляў трагічнага задарніні ў Менску зь віцебскім. Ні разу публична не зачапіліся: а што мы мелі там?

Зылёту запусцілі вэрсіі пра «хуліганства» і — настойліва — пра магчымую сувязь з выбухамі «экстремісцкіх элементаў апазыцыі». Хоць ні для першага, ні для другога не было ніякіх фактычных падставаў.

Далей — болей.

I вы гэтых людзей ведаце ў твар

«І ніякія правакацыі нікому не дадамоўшы, нават калі камусьці гэтася съята не падабаецца — а ў нашай

краіне ёсьць людзі, якім яно не падабаецца, і вы гэтых людзей ведаце ў твар, — сказаў А.Лукашэнка. Разбірацца будзем па законе: ніякана хто — лідэр, ія лідэр, значная фігура для Захаду. Усходу ці ўнутры краіны. Думаю, гэта гнусныя, баязльвія людзі... Хочаце вавічаць — рабіце гэта лоб у лоб. Ціпер мы будзем размаўляць з ім іншай мовай».

Прасыцей я ні скажаш. І, даруйце, крывей ні скажаш. Ужо ж не віцебскага бамбіста аўдыторыя А.Лукашэнкі ведае ў твар.

У свою чаргу, верныя журналісты развязлі наступнае:

«Из дня в день, из года в год оголтелые политики (sic!) и лакеисты журналисты (sic!!) безжалостно травят толерантное белорусское общество. Без усталы, энергично и изобретательно одних белорусов наускивают на других, — пишет «Советская Белоруссия». — Им, «непримиримым», тысячу и один раз говорилось: не совращайте молодёжь, не воспитывайте штурмовиков, мы — белорусы! — и нам нечего делить! Взрыв на площади в пятницу может считаться зловредными и — к величайшему сожалению! — логическими плодами непрекращающейся пропаганды невинности». Каб на выйшла памылкі, каб не падумалі на тых, когдзь не актуальныя, газета падае і съпісачак тут жа: Калякін, Мілінкевіч, Лябедзька і Івашкевіч.

Працяг на старонцы 8.

Кузьма Казак:
«Вайна ў Беларусі
выглядала
невыносна агднай»
З гісторыкам Кузьмом
Казаком гутарыць
Наталка Бабіна.
Старонка 9.

Калі Палацак стаў
Вэнэцыяй?
Швайцарскі дасьледчык
склаў унікальную книгу
пра першую
беларускую сталіцу.
Піша Аллег Дзярновіч.
Старонка 10.

Грамадзянін Вялікага
Княства
Здараецца, што няма каму
үзгадаць героя, бо ён
самотны і гіне апошнім.
Пра Ігнацыя Някляўза
пішуць Мікола і Ўсевалад
Сыцебуракі. Старонка 11.

Дзень вызваленія
Што год 3 ліпеня, на Дзень
вызвалення Беларусі, дзед
Аnton ездзіц на сустрэчу
былых партызанў
Брыгады «Сымерцы
фашизму». Піша Алесь
Аркуш. Старонка 12.

Гісторык
Сымаховіч:
«Ніякай
Беларуска-
літоўскай
дзяржавы не
існавала».
Старонка 13.

Лукашэнка – Шэйману: «Вы вінаватыя»

Адбылося нечвонае: у паліцэйскай дзяржаве тэрарыст(ы) заклаў(лі) выбухоўку на галоўным сьвяце ўладаў.

У краіне нечвонае здарэнны — уnoch на 4 ліпеня ля стэлы «Менск — горад-герой» падчас канцэрту-святкавання афіцыйнай Дня незалежнасці гримнуў выбух. Як потым высьветлілася, спрападавае самарафнае выбуховае прыстасаванне, начынене нітамі і гайкамі. Больш за пасытні чалавек было паразанае і шпіталізавана.

Выбух адбўяўся каля паводле на першую ночы, калі яшчэ праходзіў канцэрт зорак беларускай і расейскай папсы. Як кажуць сведкі, выбух быў ім вельмі гучным. Некаторыя ўдзельнікі съвята, якія знаходзілі ў пару сотнях метраў ад энтынту, яго нават не пачули. Канцэрту спынянць стала. Афіцыйнае глумчаванне — каб не стварыць панікі.

Сядзі папірнелых трое чалавек знаходзіцца ў цяжкім стане, яшчэ некалькі ў стане сядрдзіў скрыжасці. Галоўны доктар Менскай гардзікай клінічнай бальніцы хуткай дапамогі Віктар Сірэй абяўргае чуткі пра сымптомы аднаго з папірнелых. Паводле словаў доктара, у папірнелых таксама не было адварваных канечнасці.

Сядзі ахвяраў выбуху асноўную масу склала моладзь ва ўзроўніе ад 18 да 25 гадоў, што праўда, былі

дзяўце зусім маленкія дзяўчынкі 5 і 6 гадоў. Былі сядр папірнелых і грамадзяне Расеі і Украіны, папірнелі і трох міліцыянтаў.

Дапамогу беларускаму боку адразу прыпанаўвали Расеі і ЗША. У Менску ўжо працуецца працдаўнікі расейскіх сілэццужжаваў, якія маюць досьвед расыследаванняў тэратаў. А.Лукашэнка таксама выказаў удзячнасць Амэрыцы за працаправанную дапамогу — у першую часру тэхнічную. Кіраўнік дзяржавы адаў беларускім ведамствам распаряджэнне скрыжасці гэтую дапамогу пры неабходнасці. «Гэта будзе карысна і з пункту погляду аўмену досьведам, кантактаў, і перш за ўсё ў пляні вырашэнняў тэхнічных пытанняў», — цытуецца А.Лукашэнку афіцыйныя кропінцы.

Адразу ўзынікі сумневы

Адразу пасыла здарэння на месца выбуху прыехаў кіраўнік дзяржавы. Гэта выкапала розныя камэнтары і здагадкі: інструкцыі аховы дзяржаўных асабоў строга забараняюць та-кое. Да таго ж, усе ўзгадалі што ў інтэрвю «Камсамольца» літаральна за тыдзень да здарэння А.Лукашэнка працказаў, што «апазыцыя рыхтуе выбуху і беспарадкі». А.Лука-

шэнка патлумачыў свае паводзіны тым, што не паслухаўся засынагога супрацоўнікаў службы бясьлекі, бо быў патраба арганізацца эвакуацію людзей.

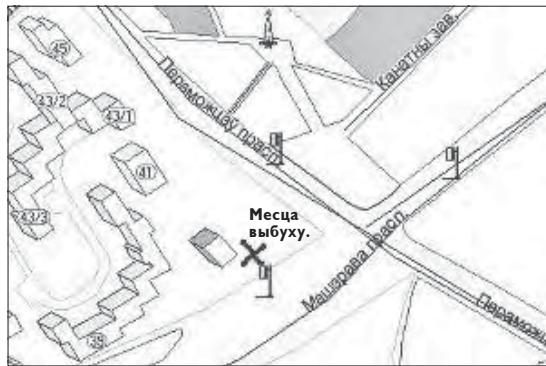
Між тым МУС паведамляе, што на месцы съвіткавання было знайдзена яшчэ адно выбуховае прыстасаванне, якое, па пачысле, не спрападавала. Пазынік дзяржаўны СМІ распацяўся даўніні, што Лукашэнка сам знаходзіўся ў межах дасыгальнасці выбуху. Нязна, праўда гэта сінія. Сам Лукашэнка занай, што тэракт быў скіраваны супраць яго асаўства.

«Калі б я зрабіў так, як мнерай,

гэта значыць пакінуў месца здарэння, то арганізаторы гэтай гіноснай акцыі дабіліся б сваёй мэты. Яны ж разыўчывалі менавіта на тое, каб пасеніць паніку. Гэта акцыя была скіраваная супраць мірных людзей», — заяўіў Лукашэнка журналістам 5 ліпеня падчас наведвання гэтак званай «Лініі Сталіна».

Тым часам дзяржаўны СМІ разгарнуў кампанію з мэтай звязыць у съвядомасці тэракт з палітычнымі працоўнікамі А.Лукашэнкі. Апазыцыя адрозніла на гэта зрагавала.

Працяг на старонцы 3.

Намесьнік міністра: Бомбу сапраўды знайшлі за дзьве гадзіны да выбуху

Выбуховае прыстасаванне, якое не ўзварвалося, было знайдзена за дзьве гадзіны да выбуху. Пра гэта паведамілі першы намесьнік міністра ўнутраных спраў — начальнік крымінальнай міліцыі Аляксандар Шчурко ў інтарвю газэці «Комсамольская правда» в Беларуссии, апублікаваным 9 ліпеня. Такім чынам, пацвердзілі звесткі ананімнай кропінцы ў сілавых структурах, якая раней дала гэту інфармацыю незалежным СМІ.

Паводле слоў сп.Шчурка, «першое прыстасаванне было ў два разы большым за тое, што выбухнула», менчукі, якія съвітковалі Дзень Незалежнасці, знайшлі яго прыкладна 22:30, але не адрознілі міліцыянтам.

«Грамадзіні паднімілі з'язмі двухлітровую ўпакоўку з-пад соуку. Злачынца скрыстаўся тым, што было пакінута шмат пакетаў з-пад соуку, і гэткім чынам замаскіраваў выбуховае прыстасаванне. Пакет адкрыл і, скажам так, убачыў элементы выбуховае прыстасавання. Аднесылі супрацоўнікам міліцыі», — расказаў намесьнік міліцыі.

Супрацоўнікі міліцыі, паводле слоў спадара Шчурку, паклалі пакету ку бісцічнае месца».

Прыстасаванне, якое ўзварвалося праз дзяды, таксама знаходзілася ў пакете з-пад соуку,

які, паводле слоў Аляксандра Шчурка, быў удвая меншым за першы.

Варты адзначылі, што пра факт знаходжання выбухоўкі за дзьве гадзіны да тэракту сп.Шчурко паведаміў толькі пасыла таго як анатымічныя сілавікі расказали пра гэта незалежным СМІ, праз 4 дні пасыла здарэння. Нагадам, раней інтарвю-газэта афіцияльнае на саюзную крыніцу ў працах ахвяраў выбухоўных органах. Міркуючы з тэксту — у КДБ.

Паводле яе, першое выбуховае прыстасаванне — усюю іх было тры — было знайдзенае супрацоўнікамі праваахоўных органаў між 22:30 і 23:00, то бы прыкладна на пачатку гадзіні раней за выбух. Сначатку праваахоўнікі паліцілі, што гэта музік, аднак для перастрахоўкі вызвалілі мінёраў. Трыя прызналі, што гаворка ідзе пра са-мую сапраўдную выбуховую прыладу.

Варты адзначылі, што мінёры прыбылі на месца тэракту па наўтары гадзіні да выбуху, але знайшлі другую і трэцюю прыладу не ўдалося. Альбо не шукалі, выказаў варкаваны газета.

Потым быў выбух, на месцы якога і адправіўся Лукашэнка. «Палез у варонку», кажучы ягонымі словамі, а калі больш дакладна, то добраўся туды на браніраваным джыне па адымаўшымі арганізацівамі ў наўгоўце калідоры.

Джын надзеіна ахвяраў Лукашэнку адмагчылі наступнага выбуху. Варонка ж на той момант з'яўлялася самым бісцічным месцам на сівяточнай пляцоўцы — колкі бы там не было выбуховых прыстасаванняў, яны бы усе спрападавалі ад дэтонаціі падчас выбуху.

Трэцяе прыстасаванне знайшлі ўжо пасыля

таго, як Лукашэнка раздаў указаны пакет ахвяраў. Прычым знайшлі зноў-такі выпадкова, удараўшы на гэты пакет з-пад соуку, які аказаўся занадта цяжкім. Спрападаваць троцяя прылада мусіла а 2-3 ночы.

Як паведаміла кропінца, усе трои прыстасаванні мелі таймэр і былі выраблены на прафесійным узроўні. Тол быў распісаны на залітым бутэлькі ад пакета з-пад соуку, што разка паміншаўла магчымасць іх знаходжання. Чалавек, які іх вырабіў, добра разумеў, што робіц. Гэта пацьвярджае начынка прыстасаванні.

У інтарвю ўжо неадніроўка выказалася меркаваныне, што калі б арганізаторы тэракту меў на мэце атрыманіе як можна болей ахвяраў, то дlia начынкі выкарьстаў бы цыклі і самарэзы.

«Той, хто вырабіў бомбы, добра пра гэта ведаў», — сказаў суразмўдца афіцияльнае.

Ён таксама паведаміў, што ўжо дакладна вядома, што выкарьстайты ў прыладах тол ужывяеца ў сучасных баявых снарадах і не з'яўляецца «зноў-такі» чорных капачоў, якія шукаваць зброяю часоў Другой сусветнай вайны.

Словаў суразмўдца, калі месецу назад КДБ затрымалаў більш супрацоўнікаў «Алмазу» (сінц-падраздзяленне МУС), у якіх таксама было сканфіскаванае выбуховае речыва. Ён паведаміў, што па гэтым факце заведзеная крымінальная справа, аднак якія стаў выявляць былых «алмазаўцаў» з тэррактам 4 ліпеня.

Чуткі пра знайдзеныя афіцыйнае на падзаронку скрута» сп.Шчурко не пачвердзіў. «Такой інфармації няма», — сказаў ён.

СЪЦІСЛА

Пазынік пра выбухі: Тыповая работа

Зянон Пазынік засыцерагае: «Будуль шукаць гайкі, пакеты, парапкі мыльныя, што хочаш. І вядома будзе шукаць у людзей, у якіх родзіцы з апазыцыі. Пазынік пракарапае, што чыпера галоўнае — даваць людзям абектыўную інфармацыю пра падзею: «Яны хочуць людзей запалохаць, каб людзі не займаліся выбарамі, а займаліся ерундой. «Вешаюць усялякіх сабак» на людзей, заіміцаца «пальваннем на ведзьму». Гэта тыповая работа ўсіх рожымай, тым больш НКВД». Кіраўнік КХП-БНФ лічыць, што мы сталі съвядкамі «падрыхтаванай апразыі». Ён заклікае не паддавацца страху ад ператрусаў, затрымаванняў, допыту.

«Белсат» запрацува на «Сырыюсе»

Навіна пра гэта з'яўлялася на сайце тэлеканала. Вось наладка, каб глядзець «Белсат»: 12,380 GHz, pol:H, SR: 27500, FEC: s.

У Купалаўскім — гістарычная драма «Ядвіга»

Прэм'ера спектаклю паводле п'есы Аляксея Дудараўа адбудзеца ў Купалаўскім тэатры 30 і 31 ліпеня. Дзеянне спектаклю адбываецца на тэрыторыі ВКЛ у XVI ст. Спектакль расказвае пра гісторыю Ядвігі — дачкі пляніцы Русінскай іaje сёстру Марыло ды Марту. Дэталікі — дасылданні жорсткіх забойстваў на Ашмянскіх. Пастаноўка «Ядвігі» мастацкі кіраўнік тэатру Валеры Раеўскі працягвае традыцыю гістарычных спектакляў «Кінзі Вітаўт» і «Чорная пані Нясьвіжу».

I жніўня — зацьменне Сонца

Гэтым разам Месяц «схавае» ад нас 43% Сонца. Найяйміней у гэты дзень будзе на Віцебшчыне — тут цёмная зона складзе калі 49%. Зацьменне пачненча а 11:51, яго агульная працягласць — 2-3 гадзіны. Усім ахвочым панізаць працэс на 1-2 чыніні. Усім з'яўлявіцца памятаць пра небяспеку, што хава ў сабе назіраньне за Сонцам неабароненай вачымы. Каб засыцерагчыцца ад немінучай траўмы, трэба абсталёвіць свае бінаклі і аб'ектыўныя фотаапараты пёмным съвітлафільтрам. Простым аматарам варта паклапаціца пра кавалак зацемненага шкіла.

Зынік дакумент пра злачынствы НКВД у Катыні

Кіраўнік аддзелу расыяўленняў нямецкага Інстытуту нацыянальнай памяці Дарыюш Габрыэль съвітвярджае, што ў іхных архівах няма дакументу, які пашырджае, што забойствы на рабунку НКВД. Гэты дакумент перадаў польскому боку ў 1992 г. прэзыдэнт Рэспублікі Барыс Ельцын. СП, AT

Выбух у Менску: qui prodest?

«Каму выгадна?» — гэтае пытаўнне задаюць цяпер у сувязі з выбухам 3 ліпеня хіба ўсе. У вэрсіях няма недахопу.

Але амаль усе яны, калі паглядзеце абектыўна, не вытрымліваюць выпрабавання калькуляцый выигрышаў і пройгрышаў. На тле крыві паўсотні чалавек і страху ўсёй краіны гучыць цынічна, але толькі халодны аналіз можа дазволіць знойсці адказ на пытаўнне, якое сфармульвалі яшчэ старыя рымляне.

Пачнем, скажам, з улады. Ну, фразу Лукашэнкі з інтэрвю «Камсамолцы» пра «пагромы і

выбухі», якія нібыта рыхтусе апазыцыя, не працітаваў толькі лягнівы. Дыя то, што кіраўнік дзяржавы застаўся на месцы выбуху, хаця базавыя прынцыпы дзеяйнасці службіў бяспекі патрабавалі ягонага тэрміновага зынкнення адтуль, сапрауды дапускае самыя розныя інтэрпрэтацыі.

Але паспрабуем зрабіць тую самую калькуляцыю. На тле шматгадовай мантры пра стабільніню і бяспечную Беларусь тое, што адбылося ў Менску ў нач з 3 на 4 ліпеня, — мякка ка- жучы, выклік, а груба — поўха менавіта ўладзе. На галоўнае афіцыйнае съвята, за два крокі ад месца, дзе сядзёў самы гарант стабільнасці і бяспекі, —

восевам. Такі дэмманстрацыйны эффект, так выглядае, якраз і ўваходзіць у пляны арганізатаў выбуху. Калі гэта ўлады, то яны тады нагадваюць гоголеўскую унтыр-афіцэрскую ўдаву, якая «сама сябе выскекла».

Страты навідавоку, а якія выигрышы? Зваліца значынства на апазыцыю і разгроміць яе дзяшчэнту? А то яе не грамлі без усялякіх выбуху... А то яна сама не падыходзіць да выбараў у як ніколі раней расколастым становішчам... Хіба ў краіне нарастасе вал масавага пратэсту, які апазыцыя можа асядзіць і павесьці масы на штурм прэзыдэнцікага палацу, так што для ізўтрапізацыі такога жахлівага сценару добрыя ўсе сродкі? Нават у маз-

гох аўтараў баек пры дохлага паука такое ўяўленыне наўрадці існуе. А тады навошта?

Нават калі ўлада — халодная пачвара, то менавіта халодны разьлік павінен падказаць пачвары, што такія дзеяньні ёй скрайне нявыгадныя, мэта, якую можна такім шляхам дасягнучы, на варгах выдаткаў, якія пачвара пры гэтым панесе.

Ціпер пра апазыцыю. Ну, вынісем за дужкі ўласныя сымпаты да яе, уяўлемене, што яна з маральных меркаваньняў на гэта на можа пайсьці ніколі і ні за што, адкіненават свае веды пра ўзвореньне яс арганізацыйнай моцы. Дапусьцім на хвіліну, што яна — халодная пачвара. І які тут баланс? Ну так, но поубы, і што — народ узъненавідзіць уладу і паўстане супраць яе? Лухта. А страты ў выпадку выкідыша — поўны разгром, прычым пры поўным ухваленіні гэтага народам. Ну не вар' яты ж апазыцыянэры.

Шчыраваны Лукашэнкі ў «Камсамолцы» наконт амэрыканцаў, якія замаўлюць на Беларусі выбуху — праява альбо краініцкага цынізму, альбо краініцкага мэгальміні беларускага кіраўніка. Амерыканцы пасыль 9/11 патрацілі мільярды доляраў і ахвяравалі жыхарыямі многіх сваіх грамадзян, змагаючыся з тэрарызмам на ўсім свеце. І спансаваць тээр з няпэўнымі мэтамі ў малазначнай па вілікім разумку для іх краіне — гэта, відаць, менавіта то, чаго ім не хапас для поўнага шчасця. Насамрэч, калі б беларускія апазыцыі стала практикаваць нешта падобнае, перад ёні шчыльна закрыліся б усе магчымыя дзіверы ў ЗША. А паколькі яна да меркавання ЗША ставіцца неабыквава, то гэта яшчэ адзін аргумент за тое, што ў выбуху яна — ні сном ні дхам.

Вэрсія пра тое, што выбух — разборка паміж клянамі сілавікоў, спроба дыскрэдытаўца міністра «Навумава, адказана за біяспеку на сувязі, таксама ня надта вытрымлівае выпрабаванье калькуляцый. То, што ахвотнікі дыскрэдытаўца міністра ёсьць, вельмі імаверна, але якай рызыка! Гэта ж на Ломакі зьбіль, тут, калі праўда выплыне на паверхню, ініцыятаў разборкі ў такой форме чакае гарантаваны расстрэл. Не, як кажуць, сабе дара- жэй.

Мне асабіста найбольш імаверней падаецца вэрсія разборак у барацьбе за ўласнасць, якую выказаў мне Аляксандар Фядута.

У Беларусі пачаўся вялікі расprodаж. Якімі экспасамі супрадавалася прыватызацыя ў суседніх краінах — добра вядома. Пры гэтым пляцоўка ўсіх магчымых беларускіх тэндэраў, конкурсаў і аукцыёнаў — усяго адна, гэта кабінэт Аляксандра Лукашэнкі. І чаму не дапусціць, што адночы там было сказана: «Вы, Аляксандар Рыгоравіч, нас «кінулі» (варыяント — на нашу кану не пагадзіліся). З намі так нельга. Вы агэтым горка пашкадуцеце». І як сказаў — так і зрабіў. Банальны рэжет. Як кажуць, бізнес — нічога асабістага.

Перавага гэтай вэрсіі ў тым, што яна, па-першым, добра тлумачыць дэмманстрацыйныя характар выбуху — удар нанесены наўпрост па прэстыжы незгаворлівага партнёра. Пад другое, яна вытрымлівае, так бы мовіць, тэст на халодную пачвару. Выигрыш — не наўсямчы спадзей на дэстабілізацыю ці маральнае права на зынчэнне не апазыцыі, а рэчы сур'ёзныя — падтрымаваныя рэпутацыі крутога бізнесаўца щ, як кажуць, «канкрэтныя бабкі». А рызыкі — ні існуе, але не вар' яцца. Выканаўца — залётны прафесіянал, ужо даўно пакінуў Беларусь, замоўшчыкі — паважаныя замежныя бізнесаўцы. Пасправай знайдзі, дакажы, а тым больш дастань.

Праўда, варыяント пра чысты рэжет мае таксама свае недахопы. Таму, каго рэжетуюць — у дадзеным выпадку Лукашэнку — трэба неяк паведаміць, хто ж яго рэжетуе і каму ён павінен ісць на саступкі. А такое пасланыне «засьвечвае» яго аўтара. Дзе б ён ні жыў, улады гэтай краіны яго за такое вядзенне бізнесу па галоўцы не пагладзяць.

Але варыяント пра помstu гэтага недахопу пазбяўлены. Бізнес-наровы постсавецкіх краінаў даволі спэцыфічныя: калі цябе «кінулі», ты любой цаной павінен годна адказаць, інакш лічыць цябе «лохам», і «кідаць» будзе кожны. Калі сіндар такі, то замоўшчык нічога Лукашэнку паведамляць і не павінен, але сваім бізнесовым партнёрам мякка намякнё, што ў свой час Лукашэнку яго «кінуў», а потым у Менску 3 ліпеня 2008 году здарыліся нейкі падзея.

Нарэшце, **ня выключана, што сапраўднай можа аказацца і першая вэрсія, вылучаная съледзтвам.** І справа тут на ў слове «хуліганства», а ў сутнісці — адзінчака-вар'ят, ну, прынамсі, у пузным сэнсе вар'ят. Супраць гэтага паўстае чалавечая рацыянальнасць, паводле якой важныя рочы маюць сумежныя прычыны. Але вось у 1981 годзе пасыль замаху на Рональда Рэйгана съледчыя касцьці ляглі, шукаючы твяй важныя, сумежныя прычыны, хто стаіць за гэтым — рускія, кітайцы, мафія, каму выгадна. А высыветлілася — ніхто, нікай подбіўкі няма, сапрауды вар'ят Джон Гінклі хацье такім чынам усяго толькі зрабіць уражанье на акторку Джодзі Фостэр, якую не адказала на ягоныя залічаныя. І тут формула «каму выгадна» не працуе, nemагчыма пралічыць рацыянальнасць вар'ята.

Вораг, змоўшчык — гэта зразумела, яго хаця ётэрэтычна можна знойсці, пакараць, адпомысці ўму, прадухліць паўтарэнне гэтага жаху ў будучыні. Але што рабіць з усясьветным хаосам, які прымае ablічча звычайнага чалавека, якому чамусыць дастаўляле асалоду проста адчуваць, што лёсы дзясяткай і соцень людзей — пад ягоным пальцам на маленечкай кнопачкы прыбуры дыстанцыйнага кіраванья?

**Юры Дракаруст,
радыё «Свабода»**

Пацешныя выбухі на Лініі
Сталіна назаўтра пасля
менскай трагедыі.

PHOTO: BUREAU D'AGENCE

Над безданью ў ілжы

Пяць тысяч чалавек толькі на рэптыціі вайскова-спартовага съвята ў заказніку «Лінія Сталіна» наступным днём пасля тэракту — гэта пра нешта ды гаворыць. Піша Віталь Тарас.

Наступным днём пасля выбуху давіліся выпадкам пачув размову рабочых-зварчыкаў, якія адварваліся ад працы, каб наталіць смагу пів і заадно — аблеркаўшы надзвычайнэ здарэнне. Адзін з субутэльнікаў сфармуяваў сваё ўражанні так. Па-першае, за што мы плацім падаткі?.. Па-другое, навошта ў Менску паставілі помнік тым, хто загінуў на піўным съвяце?.. І па-трэцяе, Сталін у каstryчніку 1941 году... Завершыць думку суразмоўцу не дали, бо астатнім таксама не цярпелася выказацца. Адзінае, што той пасльпі дадац — ягоны бацька, маўляў, атрымаў орден Чырвонай Зоркі за тое, што расстраліў восем чалавек на пачатку вайны.

Цяжка знайсьці лёгіку ў гэтым палёце думкі. Але яна ёсьць. Да яе мы яшчэ вернемся.

Съвята ў стабільным рэжыме

Нехта даўно падлічіў — самая жудасная катастрофа, стыхійнае бедзтва що самы крывавы тэракт зольнікі цалкам захапіў увагу грамадзтва на два—три дні. Максымум на тыдзень. Выключэнне — атака 11 верасня 2001 г., калі загінулі адроз некалькі тысяч чалавек. Апошня сацыялагічны апытанын паказалі, што толькі селеты ў амерыканскім грамадзтве пачаў разъвайваша страх, выкліканы тым тэрактам. Нядайня атака бульдазэрysta на мірных жыхароў Ерусаліму, у выніку якой загінулі піць чалавек, прыцігнула ўвагу журналісту хіба што нетрадыцыйным спосабам: забойства: бульдозэр падмыў пад сібе некалькі легкавікоў і перакулі пасажырскі аўтобус. Выбух у цэнтры Менску падчас съвяточнага канцэрту, на якім

присутнічаў кіраўнік дзяржавы, апінуўся на першым месцы ў выпусках навіні Euromedia. Але, думаеща, толькі таму, што наўгародская экзатичнай выглядаді самі месцы і час падзеі. Тэракт здарыўся ў разгар галоўнага афіцыйнага съвята ў дзяржаве, стабільнасці якой, здавалася, нічога не патрагае. І дзе прафесійны ўзровень аховы кіраўніка дзяржавы быў напірэдніні прызнаны самым высокім у СНД. Але што нам да Заходній Эўропе, ЗША, а тым больш Блізкага Ўсходу, дзе тэракты даўно здрабіліся суворай штодзённасцю. Крывавы тэракт, у якім пашырелі паусотні чалавек, у тым ліку маленкія дзеці (прышло ж камусці да галавы чиянчыкі іх на начны канцэрт, дзе сабраліся на татоўні людзей!?) выклікаў шок у беларусаў.

Прайду, як хутка высыветлілася, не ва ўсіх і не надоўга. Галоўны міліцыйскі начальнік адразу съвяточнага канцэрту, на якім

працягваеца ў стабільным рэжыме». Іншымі словамі — шо ўсё mast гоў on.

Не палохайце страўса!

Можна не сумнявацца, што калі б тэракт адбыўся б на падчас тэлетрансляцыі, улады намагаліся б гэты факт скаваць — прынамсі, на нейкі час. Але нават вымушанае хоць нешта казаць, БТ на ўстане вымавіць анічога, акрамя маны.

Тыя, хто сталі ахвярамі выбуху, не адразу зразумелі, што іныя сапавалі съвята. Адна з жанчынай, якой пасекла гайкамі ногі, у інтэрв’ю карэспандэнту радыё «Свабода» паскардзілася, што ў той час, як мышны хуткай дапамогі вывозілі акрываўленых людзей, канцэрт працягваўся. Гэтая ўзраслая нават больш, чым тое, што з ёй самой здарылася. Асноўны ляйтматыў дзяржаўных тэлеканалаў быў — інцыдэнт, канечнае, непрыемны, але ўсе службы, у тым ліку мэдyczная, спрацавалі надзейна, усім аказана належная дапамога, а ў цэлым радасць съвятаў азмрочыць хуліганам не удалася.

Публікаваць сілкі пацаненых що хоць бы даць тэлефоны шпіталей, куды дастаўлены пашырэль, што было крайне важна для съвятоў, асабістую ў першыя гадзіны пасля выбуху, чыноўнікам не прыйшло да галавы. Навошта? Галоўным было, як нам дадоўдзіць — і чым ганараща ўлады — не дапусціць панікі ў шматтысячным натоўпe.

Магчыма, у першыя хвіліны пасля выбуху гэта было слушна. Але спрабы ў наступныя дні ўсяляк прыменышыць маштаб дзарэння, магчымыя наступствы яго для грамадзтва съвядчэнія пра бездапаможнасць і разгубленасць уладаў. Казаць пра хуліганства, калі ўсім ужо відавочна, што размова вядзеца пра тэракт — гэта палітыка страўса, які спрабуе скаваць галаву ў пясок. Ці, хутчай, у бэтонную падлогу.

Каторы раз выявілася, што працістаяць сапраўднай пагрозе, дбашь пра бясыкую людзей — гэта на тое, што разгансы гумовыя дручкамі купуць дэмантрантаў і кідаць іх у аўтазакі. Аўтазакамі ды «суткамі» з тэрарызмам не вяноюць.

І яшчэ. Ня трэба ўесь час заговорваць саміх сябе — тэраразм на пройдзе, у нас гэта немагчыма, мы гэтага не дапусцім. Дапусцілі, і ўжо на першы раз.

У цені генэралісімуса

Выглядае, улады нечакана для саміх сябе сутыкнуліся з тым, пра што ўесь час гаварылі раней. Пагроза тэрарызму, гвалту, дзестабілізацыі грамадзтва стала реальнай, але прыйшла яна не з таго боку, з якога же чакалі «аналітыкі» БТ — не Захаду і не з боку апазыцыі. А інакш з чаго бы гэта «Советская Беларуссія», дый кіраўнік дзяржавы асабіста адразу сталі пераконваць, што

інцыдэнт не прывядзе да масавых рэпрэсіяў, што закручваць «гайкі на галавах» (выраз Лукашэнкі) будзе на ўліцэраў апазыцыі, а ў тых, хто рэальнай спрычыніўся да выбуху?

Які дзіўна, ён найбольш зацікаўлены ў хуткім і аб'ектыўным расцеследаванні інцыдэнту. Лукашэнку, які нядайна абіцаў зладзіць увесенне ўзорна-паказальнай выбары, нікія тэракты не патэрбні.

Можна было бы сказаць, што яму

чарговым разам пашніціла. Як

пашэнціла 25 Сакавіка 2006

году, калі чуткі пра тое, што

адзін з дэмантрантаў падчас

разгону быў забіты, так і

засталіся чуткамі.

Можна было б, калі бы не 30 траўня 1999 г., калі ў падземным пераходзе на Нямізе загінулі 52 чалавекі, з іх — 42 дзіўчыны.

Трагедыя тады скаланула

грамадзтва, найперш — сваім

дзікунствам і бессэнсоўнасцю.

Трагедыя памятаюць, але яна

нічаму не наўчыла. Бо масавыя

імпрэзы на дзяржаўныя съвяты

становіца ўсё больш масавымі,

усё больш папсовымі, усё больш

пазабуйленымі чалавечага сэнсу і

такту.

Нават у ахутаным алькагольнымі парамі мозгу загадана вышэй пралетара падабенства трагедыі на Нямізе і тэракту на праспэкце Пераможчай падацца

відавочнымі. Ён на хоча плаціць падаткі на міліцыю, якая яго і

жыцьці іншых належным чынам

не сцеражэ. Вось толькі,

парадакальным чынам, ён на

хоча, каб яму нагадвалі пра

чалавечую трагедыю, на хоча

бачыць помнік загіблым на

Нямізе, бе гэта абуджае ўм

дзіўных пачуцьці, чымсыці

мудзяе. Ён падсвідома шукае

прыстанішча ад сваіх

жыцьцёвых проблемаў у

Сталіну, які выйграў вайну

(прычым, яшчэ ў 1941-м, на

алінейменай лініі абароны пад

Менскам), пры якім быў

парадак, пры якім зыніжаліся

цены, пры якім расцерльвалі

без цырымоніі. Ім не

прыходзіць да галавы, што гэта і

сэць сапраўдны тэрор.

Але пакуль электарат захапляеца генэралісімусам, ва

улады застаюцца вялікай спакусы

ўжыць сталінскія мэтады, што і

хто б там ні казаў.

Пяць тысяч чалавек толькі на

рэптыціі вайскова-спартовага

съвята ў заказніку «Лінія

Сталіна» наступным днём

пасля тэракту — гэта пра нешта

ды гаворыць. Асабітва

замілаваныне менчукоў, відаць,

выклікалі імітацийная выбухі

падчас паказу.

Які цяжка гэта прызнаць, у

беларускім грамадзтве амаль

задушаныя элементарныя

чалавечыя пачуцьці. Іх толькі

што салідарнасць — яна ёсьць

даволі высокай і складанай

грамадзянскай праявой, якая

паграбуе ўсёведамленыя сябе

часткай нейкай еднасці, —

кудысці зьнікла звычайная

чалавечая спагада да іншых.

Парог болевай адчувальнасці

пасля тэракту ў Менску

пасплюхова пайрэдзены.

Значыць, грамадзтва гатова да

новых тэрактаў.

Рэкордны заклад Шыгалава, абвінавачаньні Зэльцэру

10 мільядраў рублёў — такі заклад заплацилі сваякі генэральнага дырэктара Гандэлага дому «Ждановічы» Яўгена Шыгалава. Адзін з найбагацейшых бізнесоўшчай Беларусі быў пад вартай ад 5 красавіка.

Шыгалаваў абвінавачае ў злуўжыванні ўладай або службовымі паўнамоцтвамі.

Акрамя Яўгена Шыгалава ў гэтай спраўе быў затрыманы таксама ягоны на-меснік і дзяржаўны чыноўнік, які дапа-

мог завалодцаць кавалкам зямлі побач з рынкам «Ждановіч».

7 траўня Яўген Шыгалава трапіў у Рэспубліканскую турэмную лікарню з падазрэннем на інфаркт. Пазней яго перавялі ў РНПЦ «Кардыялётія». Да моманту юнісеньня заставы кала яго палаты дзяжкурыў міліцыянт.

Тым часам грамадзянін ЗША адвакат Эмануіл Зэльцэр, які з сакавіка знаходи-

зіцца ў съедзядным ізальятары КДБ, прад'явіў афіцыйнае абвінавачанье ў контрабандзе наркатачных сродкаў, выкарыстаны заведама фальшивых афіцыйных дакументаў і камэрцыйным шпіяняжы.

Аналігічныя абвінавачаньні (за выключэннем контрабанды) прад'яўлены і сакратарцы Зэльцэра грамадзянцы Рәсей Уладзене Брусковай (Функ).

Нагадаем, Зэльцэр і ягоны сакратарка

Функ быў затрыманы 12 сакавіка ў Менску адразу па прыліце з Лёндуну. Паводле звестак съедзядства, падчас затрымання ў адваката знайшлі больш за 100 таблетак, якія ўтрымліваюць наркатачныя і псыхатронныя рэчывы.

Акрамя таго, съедзядым упраўленнем КДБ па артыкуле «Камэрцыйны шпіяняж супраць Беларусі» распачатая крымінальная справа ў адносінах да грамадзяніна ЗША Джозефа Кея, далёкага сваяка памерла грузінскага мільядэра Бадры Патаркашвилі. «Я ня ведаю, як мяне можна было абвінаваць у шпіяняже, калі я ніколі ў Беларусі не быў», — заявіў Дж.Кей, які зьяўляецца кліентам адваката Зэльцэра. Паводле словаў Дж.Кея, ён не разглядае варыянт прыезду ў Менск, калі этага запатрабуе съедзядства.

Мікола Бугай, Зыміцер Панкавец

У Нясьвіжы паблыталі муміі Радзівілаў

Нясьвіжскія пахаваныне Радзівілаў у Фарнікім касцёле дадае новыя загадкі. Супрацоўнікі навуковага нацыянальнага запаведніку Сяргей Чысьцякоў паведаміў, што ў радзовой кропце на вызначана-на, чыс мумій лежаць у 32 саркафагах. Усіх саркафагаў 70.

Паводле гісторычных звестак, кропту ў Нясьвіжы заснаваў у XVI ст. Мікалай Крыштап Радзівіл Сіротка. Перад гэтым ён звёзсясціў паломніцтва ў Рым, дзе атры-

май ад Папы Рыгора XIII прывілей на пабудову адмысловага скляпенія для пахаваныня Радзівілаў. На месцы Сіротка ўчыніў два правілы. Пасперш, тут павінны ліжаць толькі Радзівілы. Другое правіле — усіх нябожчыкаў траба хаваць толькі ў простай вондратцы, без упрыгожвання, каб пазбегнуць рабунку.

І ёсё ж труны ў кропце ўскрываці. Першы раз у 1905 г., калі неспадзівана спаражнелі некаторыя труны іх да-

вялося перамясціць разам з муміймі ў новыя, бярозавыя. Другім разам у 1953 г. савецкая навуковука атрымала загад даведацца княскі сакрэт бальзамаваньня. У съесціцы даследаваныя камісія паблыгала пахаваныні. Некаторыя труны трэба хаваць толькі ў простай вондратцы, без ачыненімі.

С.Чысьцякоў гаворыць і пра зынкільную саркафагі Радзівілаў. Ён спасылаецца на книгу польскага даследчыка Баліслава Таўрагінскага, выдадзеную ў 1937 г. Аўтар

цвердзіць пра 102 пахаваны. Але гэтую труну не ўмісцілася б у кропце таіх памераў, якія ціпер.

— Ёсьце тут побач іншыя пахаваныні, — кажа С.Чысьцякоў, — замурмурываны ў съесцінах. Каб пераканацца, трэба праводзіць даследаванье з адпаведнай тэхнікай.

Дарэчы, съелета па Фарнага касцёлу ў Нясьвіжы мянілі старую агароджу на новую. Калі будаўнікі капалі траншэю, наткнуліся на мармурывы пліты. Надпіс на першай з іх съведчыў пра колішнія пахаваныні. Далей капаць засыпэрагліся. Не выклікалі і археолягі. У выніку пра янич адну загадку гавораць ціпер у Нясьвіжы.

Галіна Баравая,
bulletinonline.org

РОДІВ ДРАВІЦЕВІН

СЪЦІСЛА

Краіна матэматыкаў

Цэнтралізаване на матэматыцы (30 заданьніяў) на 100 балаў напісалі 55 чалавек. Летаск найвышэйшую адзінку па гэтым прадмесце атрымалі 13 чалавек. Съелета ж 90 і больш балаў атрымалі 466 аўтографентаў.

Усяго ў тэставаныні бралі ўдзел 107 тыс. 496 чалавек.

6 тыс. аўтографентаў адказвалі на пытаныні па беларуску.

Кандрусевіч заклікае маліца за візіт Папы

Мітрапаліт Тадэвуш Кандрусевіч заклікаў вернікаў маліца за візіт Папы рымскага ў Беларусь. Сам Папа падчас сустэрчы зь мітрапалітам у Ватыкане

адносна візыту сказаў: «Калі Бог мне дазволіць».

Барацьба з «шэрымі» тэлефонамі

У Беларусі плянунца ўвесці адказніць абазнанці ў выпадку выкарыстаныя ім, у мэтах атрымання паслуг сувязі, тэлефонага апарату са змененіем

ідэнтыфікацыйным нумарам (IMEI) альбо тэлефоннага апарату, ідэнтыфікацыйны нумар якога занесены ў базу выкрадзеных альбо інлегальнаў ўвесьненых у Беларусь. Пра гэта СТАА «Мабільныя

Тэлесистемы» інфармую абазнанці ў пры заключэнні дамовы.

ЗП

Viva España!

Этыя чэмпіянат Эўропы ўжо паспелі называць самымі справядлівымі за апошнія дзесяцігоддзі. Чэмпіёнам стала тая каманда, якая насамреч падала самыя прыгожы і відовішчныя футбол.

У Аўстрыі і Швайцарыі гішпанцы захапілі ўсіх сваіх тульні ўжо з першага матчу, калі разгромілі Рәсейю. Зрэшты, добрага выступу ў групе варта было чакаць — гішпанцы заўсёды наўбага стартуюць, але дзіўным чынам яны могуць перададзець бар'ер чвэрцьфіналу.

І на гэты раз за выхад у чацвёрку наймацнейшых каманд Эўропы гішпанцы змагаліся з цигучымі італьянцамі. Высокая арганізацыя гульні ў абароне так і не дазволіла супернікам стварыць хоць адзін небяспечны момант, але і ў нападзеніі італьянцы выгледалі абсолютно нямоглымі. Усё вырашалі пэнальці — бліскучы Касільяс вывеў сваю каманду далей. Такім чынам, гішпанцы нарэшце зламалі праклянніе чвэрцьфіналау.

У паўфінале пірэнэйцы ў вясёлым стылі другі раз за першынство разгромілі рәсейцяў. Нават галіяндзкі чарапунік зборнай Рәсей Гус Хідайнік быў бясцільны нешта зрабіць.

Толькі першыя пятынніцы хвілі каманда Луїса Араганеса не дамінавала ў вырашальны тульні Эўра з немцамі. Апафэоз фіналу здарыўся на 33-й хвіліне тульні, калі Фэрнанда Торэс перагнаў бегуна Філіпа Лама, накіраваўшы мяч міма Енса Лемана — 1:0.

Гішпанія чакала гэтай перамогі доўгія 44 гады. Першы працоўны дзень пасля перамогі быў сарваны — уся наўцца съяўтавала. У Мадрыдзе каманду сустрэкалі тысячы фанатаў.

69-гадовы Луіс Араганес стаў самым сталым трэнэрам, які прывёў сваю каманду да кантынэнтальнага тытулу. Зрэшты, адразу пасля першынства ён зъехаў працаўваць у Турцыю: фэдэрэцыя праста не прapanавала яму новы контракт, бо на верыла ў перамогу.

Але аслабіў цікжка было прадказаць найлепшага футbalіста гэтага Эўра, бо ў гішпанцу ў ліэрах была ўся каманда. Выбар аргкамітэту спыніўся на цэнтральным паўбаронцы Хаві Эрнандэсе.

За ўсю кар'еру ў Хаві было толькі дзязве каманды — «Барсэлёна» і зборнай Гішпаніі. Хоць родныя Хаві зъяўляюцца прыхільнікамі іншай клобуку — «Эспаньёлу», за яго выступу па башке футbalіста і брат. Наш герой ня змог прафесіяла ў склад гэтага клобука праз маленькі рост (170 см). Хлопец вельмі перажываў пра гэта і ўжо не збліжаўся змайчыць футbolam. Урэшце маші адзвіла яго ў футбольную школу «Барсэлёны» — самых прынціповых супернікаў «Эспаньёлу».

Што да зборнай Гішпаніі, дык футbalіст ніколі не хаваў, што найперш лічыць сябе каталанцам, а ўжо потым гішпанцам. Хаві з радасцю апране майку зборнай Каталоніі, як толькі такая каманда зъявіцца. Зрэшты, з прызнання футbalіста, ён «у палітыку ня лез».

З Эўра мы разъвітваемся на чатыры гады, а ўжо 6 верасня зборнай Беларусі матчам у Львове з украінцамі пачне змаганье за пущёўку на першынство съвету — 2010 у Паўднёва-Афрыканскую Рэспубліку.

ЗП

Віцебскі сълед

Праця са старонкі I.

Аўтары вышэй працытаваных выказыванніяў напроты забыліся пра віцебскія нераскрытыя выбухі, за якія ніхто ня ўзіў адказнасць! Калі б гаворка ішла пра іншых людзей, магло бы звініць падзрэне, што яны заведама адводзілі съледзтва ўбок ад правільнага съледу. Але тут усё прасцей: палітыканства. За ўладу зубамі трымаліца, горла перагрызуць. Тым ня менш, удалося! Съледзтва скіравалі на... апазыцію! Ужо затрымліваючы, трасць — Лазоўскі, Жукоўскі, Корсак.

Адводу ўвагі грамадзтва ад віцебскага съледу ёсьць троныянальныя тлумачэнні — тэорыі змовы адкіну, яны не паддаюцца доказу.

Па-першае, выбух ў Менску ня выгадна нагадваюць, што за тры гады найбуйнейшыя на Усходнім Эўропе сілавы апарат ня здолеў знайсці аўтара тэракту. Што гэты апарат, значыцца, хутчэй рэпрэсіі, чым праваахуны. З адзеламі КДБ у кожным раёне — такога не было нават у СССР часоў халоднай вайны! — і ня могуць раскрыць.

Па-другое, выбары. Як ні круці, а дзеянні тэрарыстаў(ў) яўна накладаюцца на выбарны цыкл у краіне, дзе насельніцтва арганізація і дагримінова аддае свае галасы тым, каму сымпатызуюць мадам Ярмо.

Па-трэцяе, такія крайнія псыхі-

чныя дэфармацыі, як тэрарызм, нараджанца ня ўсюды і ня скрозь, а часцей на фоне сацыяльнае напружанасці, палітычнае гісторыі, дзгуманізацыі, масавага псыхічнага разладу, і тут ёсьць што аналізаваць.

Тэхнічны бок справы

Дыскрэдытація палітычных праціўнікаў здавалася галоўным клопатам уладаў першых дні пасля тэракту. На фота: Генадзь Налыагліс.

На ў кожнай краіне Усходній Эўропы закладаюць бомбы. У Латвіі, Эстоніі, Літве, Польшчы, Славаччыне тэрактамі ад часу вызвалення з-пад расейскага ўшыву не бывала.

В Украіне — так, было. Прывчым, заўважце, перад выбарамі. У 1999 г. бомбу ўзварвалі на мітынгу

Толькі праз чатыры дні стала вядома, што першую бомбу знайшли за дзівэ гадзіны да выбуху.

прыхільніца яднаніня з Расеяй Вітранкі, каб абвінаваціць у тым апазыцыю. А ў 2004 г. выбухуку падплаклі пад кіеўскую сінагогу — акурат калі з ЮПічанкі ляпілі вобраз «вузкалогабага нацыяналіста».

Расейская перадвыбарная выбух — клясыка гідлага жанру. Ва ўсіх краінах нагнітаныя сітуацыі гуляла на руку ўладам, а заўварталі капшу, як ціпер выходзіць наяву, не сілавікі, а бізнесоўцы, ці дакладней называць іх — мафіёзныварыши, зацікаўленыя ў захаванні палітычнага статус-кво. У некаторых выпадках бачны быў уздел замежных сіцелужжбай, якія распаўсюджваюць на чужыя краіны мэтады, недапушчальныя на ўласных краінах. Перадвыборны выбух ў Беларусі, прынамсі па сваім часе дасканала ўпісваюцца ў схемы постсавецкіх «паліт-тэхнолагій».

Усе гэтыя кантэксты для ўладаў нявыгадныя. Але выгадна ня выгадна — кожынка праўду. Не трымайце людзей за балванаў.

У крытычных сітуацыях, як пасля тэракту, грамадзкая патрэба ў праўдзівой інформацыі абвяstraеца. Яе дыктусе сам інстытут самазахавання, яна неабходная для правільнай працы інтуїцы.

У грамадзтвах з больш

развітай палітычнай культурай хлускія пра тэракты каштую ўрадоўцам, а то і тэмтэйшым «Лукашэнкам» іншых пасадаў. Так было ў Гішпаніі з Азнарам. Фактычна тое самае адбылося ў Штатах эспубліканцамі.

Далей па віцебскім съледзе.

Моцны выбух прагрымеў у Віцебску 22 верасня 2005 г. Гэта адбылося на дыскатэцы калі кавярні «Эрыдан». Пад тым ж пансовыя ритмы, што і ў сталіцы. (Ни выключана, што тэрарыст падсывадом помсыцьца за ўласны дыскатэчны — г. зн. псыхічнага характеру паразы.)

Паводле съледчых презідэнтаў, у большасці выпадкаў за самаробнымі бомбамі стаяць псыхічна неўраўнаважаныя людзі.

Раскрыць такія злачынствы ня праста.

18 гадоў спатрэблілася амэрыканцамі для артылерыі Унабомбэра. Ад 1978 году ён дасылаў бомбы поштою, атакуючы юніверсітэтскіх выкладчыкаў, інгінёраў, упolvовых палітыкаў і мэнеджараў. Раскрыты яго выпадкова — ягоны брат натрапіў на падзаронныя нафтагазы.

У ЗША ФБР дагэтуль ня вышпіла на трох тых, хто пры канцы 2001 г. рассылаў лісты з бактэрыйямі сібіркі. Съледчыя, як высывягліяеца, узялі памылковы сълед — яны шукалі «навукову-вар’ят».

Графоліт дыягнаставаў, што почарк на лістах з бапытамі, якія трапілі ў Кантрэл ЭШПА і буйных СМІ, належаў асобе з прыкметамі самоты і душэўнага разладу. Зь іншага боку, высокая ступень чысціні пачарку паказвала, што іх вырабіў не выдзелант у бактэрыйялічнай сферы. А рамеснікі, хатнія харкар фізычнае апрацоўкі сымяроўнага мукі даваў падставы думань, што ламысцік ня меў доступу да апаратуры дэйных лібараторый. Усё гэта разам вывела съледчыя на адноса вузкую группу каліявісковых наўкоўцаў. За імі татальнікі віжалі. Іх прасывячвалі на сканцэнтравалі ўсе рэсурсы. Урэшце, на аднаго з іх падпадзрэнны, але доказаў не набрала сяца.

Вэрсія, што за рассылкай тых сымяротных лістоў стаць тэрарыстычнай арганізацыі, замежной дзяржавы, на чым настойваілі кансерваторы, ці — пра што гаварылі лібералы — партыя вайны ў адной з амэрыканскіх сілавых структур, не прымаліся ўсур’ёз.

ФБР мела гіганцкія рэсурсы ў распараждэнні. Зрэштой, беларускія съледчыя маюць іншыя, калі наважваюцца расправоўваць усіх, хто мае доступ да адпаведных хімічных рэактываў, ды яшчэ і кандыдату ў дунпатаці ад апазыцыі ў прыдачу. Дубаломам з Вашынгтону не прыйшло ў галаву дапыцыцца па справе сібірскай язвы Барака Хасійна Абаму, а ў яго ж і колер скуры, і імя падаразніка.

Жартыя далоў. Цяжка раскрыць злачынства, якое ўчыніў скрытыні апантанец. Дыў няма гарантій, што аўтарства віцебскіх і менскіх выбухуў належыць аднаму чалавеку.

Сувязь між выбухамі і звалтаваннем

Съледчыя не вінаватыя, што яны не раскрылі віцебскіх выбухуў. Але яны нясуть адказнасць

рэакцыі

за тое, як вялося съледзтва.

Прыемы яго грамадзства не дадвалася б, каб не апазыця. Так-так, апазыця.

Павал Красоўскі быў ня першым «подозреваемым». І нятым, хто правеў у турме найдаўжай. Але Красоўскі быў з нацыянальнага руху. І мачі, і явестца ў яго быў такі самы, за які змагаліся. Яго было каму барацьбы, было каму шум падніць. Гэта дзякуючы иму мы ведаєм: калі ён адмовіўся «прывінца», яго... абвінаваці ў згвалтаванні.

Съледзтва выйшла на іх пасыя ператрасу ў работнікаў гадзіннікавага завода ды майстэрні, бо гадзіннікавы мэханізмы зламысьнік выкарыстаў у абодвух прыстасаваннях. У 23-гадовага Юр'я і 25-гадовага Віталія бацькаў калісці працаваў гадзіннікамів майстрамі, і паслы ягонай смерці ў кватэры засталося шмат разабраных гадзіннікіў. Да таго ж браты скончылі тэхнічныя ўніверсітэты, мелі «залацістую руку», а яшчэ «нештовую зыненасць» (каго шукали пасыя выбуху 4 ліпеня? Архетып тэрарыста для ўсіх, хто жыве расейскім тэлебачаннем) — абудва не па-славянску чарнвія і смуглявія.

Старыни съледзтва ў асаблівых справах Генэральнае прокуратуры Расолька — кажуць, ён быў блізкі з быльм, зусім аблізкім. Генпрокурорам Віктарам Шэйманам — правіў у выпадку з Красоўскім асабістую бязлітасцьнасць і «професіяналізм». Але, мяркую, ён толькі абліпіраўся на інфармацію ад «служыцеляў закону» з іншых структур. Хто з экстремісткі моладзі мог? Вось вам напіша дасце — напрыклад, Красоўскі. Но Красоўскага падсунул ўвогулу толькі для таго, каб сарвац ягонае абрањне старышынам «Маладож фронту».

Пракалоліся — думалі, хлонец кроххі, але аказаўся на зломак. Дый — пічаце! — меў у пашпарце штампы, што ў дні віцебскага выбуху знаходзіўся не ў Беларусі. А што калі штампau не было?

Як іх не было ў братоў Віталія і Юр'я Мурашкі. Паказаны супраць братоў Мурашкі ў свой час

**Калі Павал
Красоўскі
адмовіўся
«прывінца»
у выбухах,
яго
абвінаваці ў
згвалтаванні.**

АНДРЭЙ ЧИКАНОВІЧ

зэ знаць, як хадзіць на канцэрты «За Беларусь».

Інкубатор для бамбістаў

Унабомбрэы час ад часу нараджаюцца. Што зробіш — няма роду без выроду, а шаленцам у нашыя часы таксама даступны порах. Толькі ў Беларусі не адна бядя — маняк. «Гасударства для народу» выйшла на першыя месцы ў сувесце па колькасці самагубстваў (36,8 на 100 тыс. насельніцтва ў 2007 г.; для парадканаўнікаў у Нямеччыне — 13,5, у Малдове — 17,25), на першыя месцы па колькасці забойстваў на душу насельніцтва. Плюс страшнае лідэрства па колькасці звыявленах. З гэтага глебы вырас беларускі тэрорызм.

Толькі тады цепча старшыага з братоў з'явілася ў незалежныя мэды. Яна даказавала: хлонцы не вінаваты, з іх хочучы зрабіць «паказальных злачынцаў на паказальных працэсах». Людміла Балаболічава атрымала суворае панярэджанне ад сілавікоў за «парушэнне таямніцы съледзтва». Але розгалас дапамог.

Гэта пасыльца, са словам генпрокурора Міклапэніча, стане вядома, што «на паліях» Віцебскай справы за парапельную выяўленную злачынствы было асуджана калі 60 асобаў. Уяўляеце маштаб? Калі 60 пасадзілі, колькіх арыштотувалі? І як Беларусі на быць у сусветных лідерах па колькасці вязняў.

Дарчы, адстадыўны амэрыканскі навуковец Стывен Гатфіл, абвінавачаны ў рассыпцы сібркі, спаганені ў ФБР 5 мільёну 825 тысяч доляраў за школу, нанесеную японскай рэпутаціі. А яго ж нават не арыштотувалі! Проста адсочвалі і публична назвали падзраваным.

Дык гэта ў іх, на Захадзе, дзе «меланікі чалавек неабаронены». У нас, у «гасударстве для народу», Паўлук Красоўскі ці маёр Дзімідаў дачакаліся, окей, не пяці мільёну беларускіх рублёў, дык хоць прабачэнні?

Юнак, які мае гонар мець адрознія палітычных поглядываў, абвінавачілі ў згвалтаванні, каб ён прызнаўся ў тэракце, у дзень якога ён быў за кардонам. Гэта не ў садамаўскім Іраку і не ў Гуантанама, пра якіх ўсе чулі і ніхто ня бачыў, а ў Беларусі сёдня. Гасударства для народу. Не для чалавека — для народу. Но народ гэта не пішта агульнае, рукамі не памацаш. Красоўскі, браты Мурашкі, гэбіст Дзімідаў, Міраслаў Лагузскі — гэта не народ. Гэта вінцікі. Кшталту тых, што былі заліты ў бомбу — таксама псыхалітчычна, дарчы.

Можна сабе ўяўіць, што чакаеabolтуса з Віцебску, які меў няпрычастнасць атрымальнік гайку ў канечнасці. Папацягноць яго. Буд-

нокровной и решительной маневре. После доклада своей Службы безопасности о случившемся А.Г. Лукашенко немедленно пришёл на место происшествия, ободрил пострадавших, дал кому следует конкретные указания. Хотя вполне могло статья, что рядом могла таинственная бомба...». Кажуць, что эта газета пішацца для аднаго чалавека. Няслаба ж гэты чалавек хоча, каб яго хвалилі.

Асобныя слова расчараваныя — на адрас асобных незалежных журналістаў, якіх адзін раз на вытурылі з прэс-канферэнцыі, і вось яны ўжо хваліць улады за «палаітыку адкрытысці ў дачыненіі да ўсяго, што звязана з тэррактам». Дзе тое пабачылі? Першыя зарад знайшли за дзве гадзіні да выбуху і не спынілі канцруту, каб не парушыць піар-легенду пра стабільнасць. Даведалася краіна пра гэта толькі праз чатыры дні і толькі таму, што часнікі людзі ў сілавых структурах папросту не змаглі сцярпець такой дзікасці і зылі факту ў тыя самыя незалежныя СМІ. Маеч справу з аднабокай інфармаціяй і мэтадычнай дэзынформаціяй адначасова. Спытайцеся пётку Минска, што ўзарваў бомбу ў Менску. Калякін нейкі, апазыція-гідэ! — скажа яна. І гэта вы называеце галоснасцю і адкрытысцю?

Ізноў Віцебск

Віцебск мае свае палітычныя і мэнтальныя асаблівасці. У сілу геаграфічнай близкасці і транспартнай прывязкі да Пецярбургу гэты горад коліс паднімай на найменшы ўпілы рэссейскай культуры, што адбілася на «духу места». Але гаворка цяпер не пра прырку.

У БССР «Віцебская справа» стала свайго роду юрыдычным Чарнобылем, які расплющыў вочы на маральнае падзенне, на людзкі характар савецкай пракаўхойнай систэмы. Тады, нагадаю, у Наддзвінні дэйзічай маняк — гвалт, забівай жанчынай. Дзясяткамі Гадамі арыштотувалі «вінаватых»: съледчыя вялі справы, прокуроры аўбінавачвалі, судзьды падмахвалі, небаракі прызыналіся — садзілі іх, расстрэльвалі. А забойстваў падтвардали. Спартрэбілі хтосьці сумленнішыя як палкоўнік Грыб і съледчы Ігнатович — будучыя старшыні парламэнту і генпрокурор часоў незалежнасці, — каб дакапацца да прафесіялісту. Тым часам савецкія міністры, генэралы пакрывалі систэму, пра які вінаватаў прадукавалі «по плану», абы не пісаваць статыстыку.

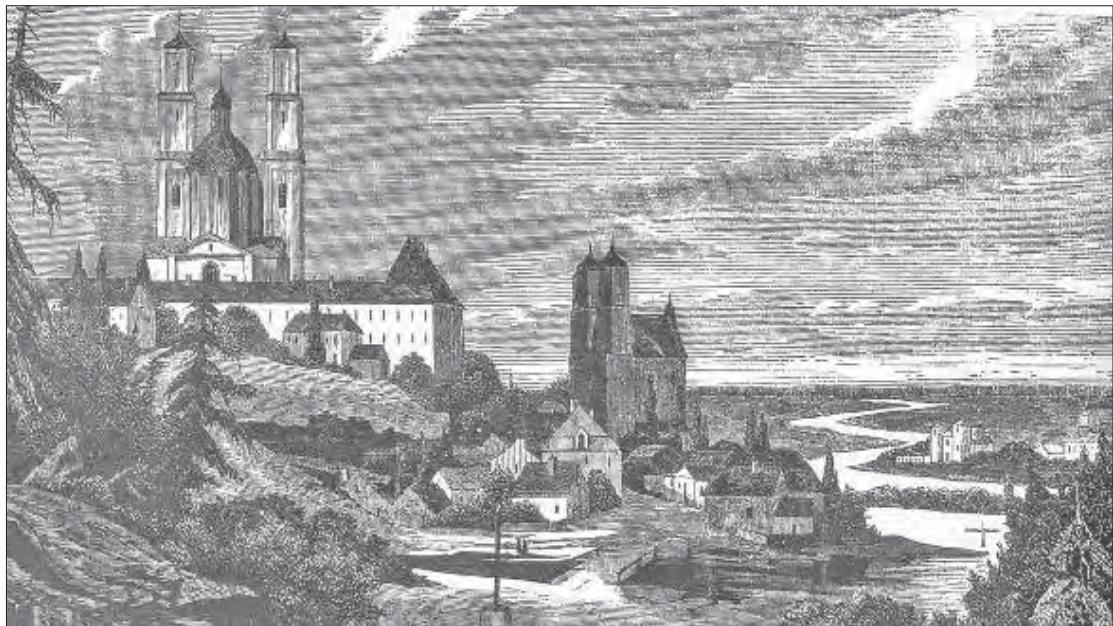
Навука «Віцебской справы» не прышла намарна для беларуское Фыміды. Інчай бы сέння сцягаці (і ўладаў у тым ліку) была б горшай — ужо пакрыўся баростай той Мурашкі ў Жодзіне, і толькі выбух у Менску яго ўратаў бы. Ни гэты раз органы съледства таксама ідуць па віцебскім съледзе. Съмерці ў ім пакуль няма. Але кроў у любым разе кроў. Хочацца спадзявацца, што тэракты лукашэнскай партыі таксама прывядзяць да рэвалюцыі съледчых практыкі у Беларусі. Каб мэтады съледстваў аткрываць крыкі, зноўсяці лідэрства — архытэктонікі злачынца — засталіся ў мінулым. І каб съледчыя перасталі аблігуюцца палітыкаў.

АНДРЭЙ ЧИКАНОВІЧ

Бомбу знайшли за дзве гадзіні да выбуху, але канцэрт не спынілі. Фота зроблены прыкладна з таго месца, дзе пазней выбухнула бомба.

Полацак. Від на кляшторы ад Верхняга замку. Гравюра невядомага аўтара.

толькі ў другой палове XIX ст. праз будаўніцтва чыпункі да Рыгі і пашырэньне навігациі на Дзвіні. Ад пачатку знаходжання ў складзе Расейскай інтэграцыі ў царскую імперию выйдзялілася, найперш, у канфесійнай палітыцы — езуіты мусілі згарнуць сваю дзейнасць, а Берасцейская унія была ліквідавана. Цяпер жа большасць насельніцтва гораду былі габрэямі. Праўда, пануючы ў эканоміцы Полацку, палітычна яны былі дыскрымінаваныя. Гэты аспект і, адпаведна, «нацыяналізацыю» гарадзкіх канфліктаваў аўтар падае на базе аналізу гарадзкога права і выбараў гарадской управы. Самакіраваныя ж пачатку XX ст. ужо не было скіравана супраць габрэяў і каталікоў. А палітыка гарадзкіх вярхоў, на думку Родзевальда, ураўнаважвала розныя сацыяльныя інтарэсы жыхароў Полацку. І зноў-такі Полацак, з яго складанай этнанаклісційнай структурой, не з'яўляўся для аўтара типовым расейскім правінцыйным цэнтрам. Нават калі палірэдная сацыяльная інстытуты падаючы розныя сацыяльныя інтарэсы жыхароў Полацку.

І зноў-такі Полацак, з яго складанай этнанаклісційнай структурой, не з'яўляўся для аўтара типовым расейскім правінцыйным цэнтрам. Нават калі палірэдная сацыяльная інстытуты падаючы розныя сацыяльныя інтарэсы жыхароў Полацку.

І зноў-такі Полацак, з яго складанай этнанаклісційнай структурой, не з'яўляўся для аўтара типовым расейскім правінцыйным цэнтрам. Нават калі палірэдная сацыяльная інстытуты падаючы розныя сацыяльныя інтарэсы жыхароў Полацку.

Калі Полацак стаў Вэнэцыяй?

Швайцарскі дасьледчык склаў унікальную кнігу пра першую беларускую сталіцу. Піша Алег Дзярновіч.

У выдавецкай анатацыі да кнігі назначана, што «да гэтага моманту наўрад ці існавала дасьледаванне, якое бы падавала гісторыю асобнага гораду ўсходнеславянскага рэгіёну на практыку такога працяглага пэрыва». Можна пагадзіцца: ранейшы і сучасны манаграфічны дасьледаванні Полацку ахопліваюць абмежаваныя храналагічныя пэрыяды, якія ды напісаны археолягіямі, якія імкнуліся выкарыстоўваць тэксама пісьмовыя крыніцы.

Чым жа адметна кніга швайцарскага дасьледчыка наўкавога супрацоўніка катэдры Новай і Найноўшай гісторыі Ўсходніх Эўропы і яе культур Універсітэту Паасаў (Нямеччына)?

Гэтая праца менавіта сацыяльнага гісторыка, які надае вялікую ўвагу гісторыі права. Паводле жанру кнігу можна аднесці да дасьледавання на мікрогісторыі — калі на прыкладзе аднаго паселішча, якое і таго значнага, як Полацак, праглядаюць тэндэнцыі развязвіцца цэлага краю ці рэгіёну.

Абістастэ стаўленыне аўтара да тэмы ілюструе цытата, узятая ім для пачатку назвы кнігі — «Аб полацкай Вэнэцыі». Услыўленыне Полацку як сярэднявечнай Вэнэцыі ўсходнім

ходзіць ад «Хронікі» Мацея Стрыйкоўскага (XVI ст.) і тычыцца не архітэктуры, а менавіта сацыяльнага ладу ды грамадзкіх уяўленняў жыхароў гораду. Потым ужо ў пачатку XVII ст. была зробленая старabelарускай кампіляцыя «Хронікі» Стрыйкоўскага, і ў «Хроніцы Літоўскай і Жамойцкай» ёсьць адпаведны раздзел — «Аб полацкай свабодзе, або Вэнэцыі», у якім усаўлівіцца рэспубліканскі лад і самакіраваныя палачанай, што ўзялі сабе з ўзору звычай жыхароў старых Атлантаў і Спарты.

Дасьледчык Райх Айнакс з універсітetu Фрыдрыхса Шылера (Ена) адзначае, што Родзевальд разглядае горад на Дзвініне як прыклад «гарадзкой жыццёвой прасторы», геаграфічна і структурна размешчанай паміж Эўропай Цэнтральна-Ўсходнім ды Ўсходнім.

Паводле Родзевальда, Полацак, эканамічна і культурнах значнасці якога ўзрастала пачынаючы з XII ст., толькі з XIV ст. інтэгруеша ў рэгіональныя кантэксты Цэнтральна-Ўсходніх Эўроп. Між тым Родзевальд характарызуе сеўнініцій беларускі тэрыторыі ВКЛ, дзе ў Сярэднявеччы і раннім Новым часе праваслаўны ўсходнеславянскі сьвет сутыкаўся з лацінскімі пульпівымі, якія перададзены зону, альбо зону перасячэнняў без адназначнай прыналежнасці да Ўсходніх і Цэнтральна-Ўсходніх Эўроп. І ў «полі напружанаасці» гэтага куль-

турнага спаткання ён крэсліць рэсунак цэнтрализованага ўсходнеславянскага гарадзкога жыцця.

Для ілюстрацыі свайго канцепціі інтэграцыі Родзевальд прапануе мэтамарфозы храму Св. Сафіі, пабудаванага пад бізантыйскім упльывам у XI ст. і сымбалічна канкурэнтнага падобным храмам у Кіеве і Ноўгарадзе. Пасля рэканструкцыі ў храм абарончага тыпу ў XV і XVI стст. бажніца панесла значныя страты ад пажараў і войнай XVII і XVIII стст. ды нарэшце набыла бліск барока. Малюнок, што падаюць гэтыя этапы развязвіцца храму, зъмешчаны на вокладцы кнігі.

Але ўсё ж гісторыка набойльш цікавіць нават ія вонкавыя працэсы жыцця гораду, а камунікацыйныя працэсы паміж рознымі калекцыйнымі і карпаратыўнымі «акторамі» гарадзкай прасторы. Часам гэтыя працэсы могуць быць як бачнымі маласпактыкаванаму воку. Пад аналіз трапляюць таякія катэгоріі, як «адносіны», «намеры», «рамкі дзеянняў» і «прастора дзеянняў». І як перакрыжоўваюцца адрозненні інтарэсаў розных гарадзкіх груп — як выразацца ў энтурыгах супяречнасці ў розных эпохах? Этнічная і канфесійная разнастайнасць жыхароў гораду пераўтварала «камунікацыю» паміж рознымі групамі ў практичную неабходнасць.

У раннім пэрыядзе упльў на гарадзкое жыццё аказвалі варасця, рускі ды літоўскія князі. Але Родзевальд мяркуе, што стасункі паміж князімі і гараджанамі мелі пераважна сымбалічныя характеристар. Хоць летапісы і спасылкі на іхнія формы народных сходаў, але зусім мала можна сказаць пра сацыяльныя слай гораду. Усё больш важным для ўтварэння гарадзкога соцыяльнага стаў, пачынаючы з XIII ст., гандаль з Рыгай. Гэта азначала ўзмясненне кантактаў з вонка-

вым съвестам, з камэрсантамі і «лацінікамі», але таксама патрабавала рэгуляцыі канфліктаў у замежных гандлі — палачане пад простиу вычыліся вырашыць падобныя канфлікты на ўзроўні пісанага права.

У часы ВКЛ, за Ягелонамі, Полацкам кіравалі намесьнікі. Захаднеславянскія прававыя мадэлі ўсё часцей рабілі ўзорам для арганізацыі гарадзкога ладу Полацку, і ў гэтым яго кірунку развязвіцца розныя ад кірунку развязвіцца гарадоў Масквой — у сферы фармавання аўтэнтнай гарадзкай грамады з унутранай дыфэрэнцыяцыяй ды ўзрастаннем значнасці прававых дачыненняў. Наданые Полацку ў 1498 г. Магдэбурскага права стала алагем для гэтага працэсу.

У часы шляхецкай Рэчы Паспалітай (1569—1772) Полацак належаў да «малых сярод сярэдніх гарадоў» дзяржавы, але ўсё больш саступаў па значнасці перад Віцебскам, Менскам, Горадні. У горадзе з'явіліся гандрай і схуты, каталіцкія ордэны і кляштары, уніяты. Узынкі міжканфесійныя канфлікты. Каталікі дзманстравалі сваё веравізнанье ў рэгулярных гарадзкіх працэсіях, што не магло не падпльваць — у плянені канфесійлізацыі і сацыялізацыі — таксама на праваслаўных: з'явілася публічнасць. Але развязвіцца яшчэ адзін стыль — «канфлікты патэнцыяльныя» — спрэчкі пра публічныя фінансы. І хоць ранейшасць эканамічных значнасці Полацку ўжо было страждана, але на падставе мультызменнай і канфесійнай плюралістычнасці Родзевальд адносіць Полацак XVIII ст. несумненна да Цэнтральна-Ўсходніх Эўроп. Аўтар сам адзначае, што для парадайнаўня матэрыялу ён выкарыстоўваў польскія гарады Каўніш і Плоць.

Час новага эканамічнага росквіту, паводле швайцарскага дасьледчыка, наступіў для Полацку

Rohdewald, Stefan. Vom Polocker Venedig. Kollektives Handeln sozialer Gruppen einer Stadt zwischen Ost- und Mitteleuropa (Mittelalter, frühe Neuzeit, 19. Jh. bis 1914). — Stuttgart: Franz Steiner Verlag, 2005. 604 S. (Quellen und Studien zur Geschichte des östlichen Europa. Bd. 70). ISBN: 3-515-08696-X

(Родзевальд, Штэфан. Аб Полацкай Вэнэцыі: Колекцыйныя дзеяньні сацыяльных групаваў гораду паміж Усходнім і Цэнтральнай Эўропай (Сярэднявечча, ранні Новы час, XIX ст. да 1914 г.). — Штутгарт: «Франц Штайнэр», 2005. 604 с. (Крыніцы і штуды па гісторыі Ўсходу Эўропы. Т. 70)).

Грамадзянін Вялікага Княства

Здараецца, што няма каму ўзгадаць героя, бо ён самотны і гіне апошнім. Пра Ігнація Някляўзу пішуць Мікола і Ўсевалад Сыцебуракі.

Гісторыя — гэта, найперш, імёны. Вартаныне зь неўбытца некаторых зь іх становіцца знакавай падсяй у гісторыі цлага народу. Але гэта зродку, часцей вартаныне

імя — праста наданыне належнай павагі мнушам і яшчэ адзін радок у хроніку жыцця краіны...

Есьць імёны герояў, якія памятуюць сабры і паплечнікі, такія імёны натхніць тых, хто працягвае спраvu, іх большасць, і за ім — слава.

Але здараецца, што няма каму ўзгадаць героя, бо ён самотны і гіне апошнім. Толькі і тады імя яго не забываецца, бо імёны тых змагаўроў з маўклайвай павагай памятуюць

працоўнікі. Такіх імёнаў няшмат. За імі — гонар. Менавіта такое імя, узгаданае на старонках афіцыйных клерыкальных праваслаўных «Літ-тавескіх епархиальных ведомостей» за 1883 г., прыцягнула нашу ўвагу.

У нумары, дзе грунтоўна разглядаецца элемін ліквідацыі Берасцейскай уніі, сядр іншых матэрыялаў пададзеніа, перадрукаваны з дазволу цізуры, матэрыялія Кіеўскіх япарх-

іяльных ведамасціяў — інэралёт па Ігнацію Някляўзу.

Ігнаці Някляўз (Некляўз) быў уніяцкім святаром з ордун базыльянаў, члавекам, які і здрадзіў сваі веры і да апошніх дзён жыцця быў непахісным прыхильнікам уні і грамадзянінам Княства Літоўскага.

Народзіўся ён у Курлянды (землі якой знаходзіліся ў складзе ВКЛ). Дакладная дата ягона нараджэння невядомая, але з уласных словаў святара і датаванымі публічных падзеяў, можна меркаваць, што яна адносіцца да 90-х XVIII ст.

Пра дзяцінства ягонае вядома толькі то, што пачатковую адукацыю ён атрымаў на радзіме. Тым часам разгортваліся трагічныя для краіны падзеі — захінулася крмівай паўстанніе Касцюшкі і быў запершданы апошні падзея Речы Паспалітай, былое Княства незвортна ліўвалася ў склад імпры... У

У сувядомым узроўні ён бачыў на свае очы падзеі расейска-французскай вайны 1812 г., што пракапілася ён атрымаў на радзіме. Тым часам разгортваліся трагічныя для краіны падзеі — захінулася крмівай паўстанніе Касцюшкі і быў запершданы апошні падзея Речы Паспалітай, былое Княства незвортна ліўвалася ў склад імпры... У

Ужо ў сталым веку Ігнаці Някляўз атрымліваў бағаслойскую адукацыю ў Віленскім універсітэце. Набытыя веды былі неаспречна

грунтуюмы: ён валодаваў адысяткам мовай (шаркоў польскай, лацайнай, габрэйскай, немецкай, рускай, польскай, французскай...). Дарочы, слынны ўніверсітэт Някляўз так і на скончыў. Але на ён нейкіх асабістых прычынаў, а праз ліквідацыю апошніх, пасылаў паўстаннія 1830—31 г., калі быўшы жыхар Княства ўніверсітэту раз супольна з палікамі паспрабаваў вырванца з падаўніка.

Ужо ў сталым веку Ігнаці Някляўз добра памятаў шмат дробных дэталяў з эпохі цараўнін імпіратара Аляксандра I — час, на які прыпала новыя выпрабаванія краю.

Ужо ў сталым веку Ігнаці Някляўз добра памятаў шмат дробных дэталяў з эпохі цараўнін імпіратара Аляксандра I — час, на які прыпала новыя выпрабаванія краю.

Пасыя закрыты ўніверсітэт Ігнаці Някляўз, стаўшы святаром, дэсція гадоў служыў у Жыровіцкім базыльянскім кляштары, дзе, маючы адметныя працоўніцкія талент, выконваў абязважкі працаванія.

Пра ягонае вострые розум, трапнане слова і дзёрскі адкрыты характар сведчыць адзін цікавы выпадак.

Аднойчы падчас казаніі айце Ігнаці заўважыў, як заможны пан аблёўся на бакавы прастол. Святар гучна прамовіў, указавочы на магнату:

«У старжытых і зрайльцаў казлоў спачатку забівалі, а пасыя ўскладалі на алтар у ахвіру Богу, а ціпер казлы жывыя самі лезуць на прастол!» Неабачыў піляжкі яшчэ доўга ня меў праходу ад кіпні.

Прамоўніцкія здолнасці і імпір, як адзначалі сучаснікі, засталіся з Ігнаціем Някляўзам да глыбокас старасы. Са сведчанінай аўтара інэралёт, прыходзкага святара Антонія Лявіцкага, Някляўз, маючы амаль стогодовы ўзрост, з ранейшым натхненнем цігаваў па памяці свае колішнія памяньнія кана-

зані. Але і Жыровіцкі кляштар на стаў надзейным прытулкам айце Ігнацію — новая хвалі русіфікацыі пасыля задупніні паўстаннія дакацілася і да яго муроў. Прайшлі гарнебныя разборы піляжкі, урадам было адменена дзеяньне старажытнага сымбалія самастойнасці — Статуту, скасоўвалася нацыянальная канфесія — уніціца... У справаўводстве западвяджаеща гэрмін «Паўночна-Заходні край». Жыровіцкі ўніяцкі манастыр робіцца праваслаўным.

Менавіта ў гэты час айце Ігнаці, нягледзічы на працановы, спрабы пераканаць і нават пагрозы, так і не прымас праваслаў'я. Непахісны ў сваіх перакананнях, Ігнаці Някляўз застаўся да канца жыцця ў сваій, піярэчкі самому мітрапаліту Ёсіфу Сямашку. Ня выключана, што менавіта праз дыспуты з мітрапалітам ён ускладніў сабе далейшае жыццё. Так і інакш, але месца жыцця ў Паўночна-Заходнім краі не знаходзіцца...

Ён знаходзіць прытулак пры рымска-каталіцкім касцёле ва Ўкраіне, у мястэчку Белая Царква. Ня маючы больш матчымасці ажыццяціяўляець душпастирскую дзейнасць і пікачу, як зарабіць на хлеб, ён — ужо ў сталым веку — ідзе на цыркільную службу: уладкоўваеца касірам на Сыцебеўскую суконную фабрику, дзе і пракаце да 1865 г. Былы святар і манах адразніваўся выключнай сумленнасцю, за што ўладальнік фабрикі паклаў иму пажыццёвую пэнсію 90 рублёў у год.

Апошня дванаццатка гадоў жыцця стары пражыў у тамтэйшых сляніні Мікіті Фаменкі і Пізынора. Знаходзічыся ў яшчэчы, ён адрозніваўся жыцьцярадаўшасяцьцю, дабрыней, съветлым розумам. Съвдекі ягонах апошніх гадоў адзначалі, што на твары старога заўсёды была пічыраласкава ўсымешка, ён быў цівізроўм, выключна прыстойным і фанатычна набожным да скону. Да апошніх дзён жыцця яго можна было пабачыць у храме, дзе ён пічыралі маліўся...

Пры канцы кароспандэнцыі святара Лявіцкага суха дадае: Ігнаці Някляўз пахаваны на рымска-каталіцкіх могілках гораду Сыцеблеў пад Кіевам.

Так, у звычайнай некралёту на паўстанні, адлюстраваны жыццёвымі піляжкі асобы, якая засталася непахіснай у сваій веры і да апошніх дзён зямнога жыцця засталася прыкладам чалавечай годнасці.

Хоць вокладка выкананая ў ангельскай мове.

НОВЫЯ КНІГІ, ДАСЛАНЫЕ Ў РЭДАКЦЫЮ

Манаграфічныя выданыне па гісторыі Беларусі

Бразгуню́ А. Перакладная белетрыстыка Беларусі XV—XVII ст. / Навук. Рэд. В. Чамярыцкі. Мінск: Беларуская навука, 2007. 302 с.

Востаўлілі папулярныя жанры старабеларускай перакладнай літаратуры даследуе аўтар — рыцарскі раман і называе, гісторычныя раман і аповесьць. «Трышчаны», «Александрыя», «Альты», «Крымская дзеяў» і інш. рагалідаўкоўца ў супаступленіні зь іх єўрапейскімі крініцамі. Свецвіція гісторычныя і рыцарскі перакладныя раманы «ўраўнаважылі» у прыгожым пісменстве Беларусі XV—XV стст. шырокую пльнь літаратуры рэлігійнага зместу.

Дук Дз. Палацак XVI—XVIII ст.: Нарысы та паграфі, гісторыя матэрыяльнай культуры і арганізаціі жыцьцёвай прасторы насельніцтва беларускага гораду. Наваполацак: ПДУ, 2007. 268 с.: іл.

Абгрутоўнікі абраних храналагічныя парыяд сваёй працы, аўтар канстатуе: «Граны Новы час зъўгульца пераўломін у палітычным, эканамічным і, як наступства, культурным жыцці гораду. Менавіта ў гэты парыяд Палацак з квітненчага і самага вялікага пасылаў Вільні гораду Вялікага Княства Літоўскага, стаўшы намесніцтва і вяліводства, пераўтва-

рүсяў ў павятовы горад у складзе Расейскага імпір.

CD: The 5th International Conference "History and Archeology of Polotsk and Polotsk Land". Polotsk National Historical Cultural Muzeum-Reserve, 2007.

[V Міжнародная канферэнцыя па гісторыі і археалёгіі Палацку і Палацкай зямлі]. Палацк нацыянальны гісторыка-культурны музей-запаведнік, 2007.]

Кампакт-диск, які выйшоў у сувязі з V Міжнароднай канферэнцыяй, утрымлівае электронныя копіі зборнікаў піярэдніх чатырох канферэнцыяў 1987, 1992, 1997 і 2002 г. Добрая падагода для спэциялістаў. На дыску таксама змяшчанае слайд-шоу пра Палацак. Інтэрфэйс у трох мовах — беларускай, расейскай, ан-

гельскай. Хоць вокладка выкананая ў ангельскай мове.

Марозлюк, І. Этнічныя і канфесійныя сьвет беларускага гораду XVI—XVIII ст. (Этнаканфесійны склад насельніцтва, этнічныя і канфесійныя старатыўныя беларускіх гараджан). Магілёў: МДУ імя А. Куляшова, 2007. 164 с.

Новая праца магілёўскага гісторыка-археоляга стала працягам ягонай піярэднічай кнігі «Людзі даўніх Беларусі». Этнаканфесійныя і сацыяльныя културныя старатыўныя беларускіх гараджан» (Магілёў, 2007), якія выклікала немалы рэзонанс пасля гісторыкай. Свой аналіз міньяцурнай адметнасці гарадзкай цывілізацыі аўтар праводзіц асобна для двух гісторычных рэгіёнаў Беларусі — Літвы і Русі. Дыскусіі тае эпохі працягваюцца і сёння.

Алег Дзярніковіч

УЛУЧКАРСКІЕ СВЯТОВЫ

У Менску прайшоў першы ў гісторыі сталіцы парад нявестаў.

Дзірка ў законе: калеццыянаўца «фотаклубнічку» не забаронена

Генпрокуратура правяла проверку паводле публікациі ў СМІ звестак пра супрацоўніка фоталябараторыі, які калекцыянуваў фатадымкі парнаграфічнага характару, якія знаходзяцца на стужках закачысцай. Быў праведзены аналіз норматыўных актаў, што рэгулююць дачыненіні ў сферах паслуг, у прыватнасці, дзеянсьць фота- і кінапараліябараторый.

Ён засвядчыў, што несумленны супрацоўнік фоталябараторыі не панісе адказнасць. Бы адказнасць за такія дзеянні не прадугледжана законам. Піснікі пра праукрыткі Генпрокуратура накіравала ў Саўмін інфармацыю з прапановай разгледзець пытанніе пра дапаўненінне арт. 15 Правідаў побытавага абслугоўвання спажышчы ў адпаведнай нормай. Адпаведна ей выканану́ца замовы павінен узгадніць з закачыкамі любое выкарпістанніе прадстаўленых ім асабістых фота- і відэаматэрыйял. Гісторыя, якой зацікаўілася прокуратура, звязаная з Горадні. Прынамсі пра адзін такі выпадак у труні ёгата году паведамляў гарадзенскі блог s13. Гісторыя выклікала

рэзагас сярод гарадзенскіх інтэрнаўтаў. І прынятула ўвагу прокуратуры.

Паляванье на адпачывальнікаў

У Гарадоцкім раёне маладая жанчына каталася з башкім на чауне па штучным вадаёме. У гэты час у бок вазера пачаў стралыць са строльбы мужчына. Добра, што нікога не параніў. Міліцыя ўстанавіла, што са стрэльбамі страліў 35-гадовы прадпрымальнік. Хулігана затрымалі.

Ля Інстытуту культуры адкапалі бомбы

7 ліпеня ў цэнтры сталіцы, па вуліцы Суражскай, недалёка ад прыпынку грамадзкага транспарту «Інстытут культуры», у зямлі быў знайдзены снарад часу мінулай вайны. На месце адразу прыбылі сапёры з сабакамі. Знаходку вывезлі з месца падзеі яшчэ да прыезду журнالістаў.

У Крыме патанула маладая гарадзенка

28-гадовая жыхарка Горадні патанула ў Чорным моры вечарам 5 ліпеня. Няшчасны выпадак здарыўся на дзікім пляжу ў бухце Караджынская. У гэты час на моры быў штурм 6—7 балаў. «Месца для купання

прыстасаванае не было, самы блізкі ратавальны пост меўшыся на адлегласці кіляметра», — адзначылі ратавальнікі.

У Буда-Кашалёўскім райёне падлетак застрэліў сябра

Трагедыя адбылася непадалёк Дніпра, на пашы. Вучань 10 клясы адной са школ Гомеля выпадково застрэліў 18-гадовага хлоца, жыхара вёскі Чабатовичы Буда-Кашалёўская раёну. Стрэл быў зроблены з незарэгістраванай паляйчай стрэльбы. Яна была зараджаная, і падлетак націснуў на курук у той момант, калі зброя была накіраваная ў бок 18-гадовага хлоца. Той памер на месцы.

Найблольш кішэнінікаў на «Пушкінскай»

У менскім мэтро найчасцей пасажыры церціць ад злодзеяў на станцыі «Пушкінскай». З пачатку году там зафіксаваны 21 крадзеж. Таксама злодзеі нярэдка «адзіначаюцца» на станцыях «Купалоўская», «Плошча Леніна» і «Інстытут культуры». Самымі бяспечнымі выявіліся «Першамайская», «Маладёжная» і «Парк Чалюскінцаў». А самай небяспечнай была «Кастрычніцкая», пакуль яе не закрылі на рамонт.

У Нясьвіжы гарэла ратуша

Пажар гасілі калі гадзіны. На месца здарэння прыехала ўсё кіраўніцтва гораду. Нагадаем, што ў свой час у Нясьвіжы згарэў палац, пасля чаго началася яго рэканструкцыя.

У Беларусі зарэгістраваны першы аўтамабіль Ferrari

Гэта Ferrari F-430 2008 г.в. каштуе мінімум 170 тысячай даляраў. Гэта не адзіны супердрагі аўтамабіль у краіне. Паводле звестак ДАІ, па дорогах Беларусі таксама ездзяць два аўтамабілі маркі Maybach 2003 г.в. Чатыры жыхары краіны валодаюць Bentley, сем беларусаў маюць Maserati.

Абрамовіч пайшоў у адстаўку

Прэзыдэнт Расеі Дзмітры Мядзведзеў падпісаў указ пра датэрміновае спыненне паднамоцтва губэрнатара Чукоцкай аўтаномнай акругі. Раман Абрамовіч сыходзіц паводле Уласнага жадання.

Часовым выкананцам абавязкаў губэрнатара Чукоцкай аўтаномнай акругі прызначаны Раман Конін. Раман Абрамовіч кіраваў Чукоцкай са снежня 2000 г.

Дзень нараджэння беларускага святлафора

Такое «свята» прыпадае

на ліпень. Калі б менскія сувітлафоры былі людзмі, магчыма, у гэты дзень яны хадзілі б па вуліцах у ня вельмі цвярдым стаНЕй і шчасціўна пераморгваліся сыгналынімі колерамі.

1 ліпеня 1928 году — на цэнтральных вуліцах Менску ўстановілі першы чатыры сувітлафоры для рэгулювання дарожнага руху. Адмыслова распаўсюджаная аўтава тлумачыла грамадзянам сэнс кожнага сувітлафорнага колеру. Паводле адных звестак, першы сувітлафор быў усталяваны на ціпераціўнай вуліцы Маркса, паводле іншых — на скрыжаванні Кірава і Бабруйскай аліи на вялікі Леніна і Савецкай.

Першы ж у гісторыі сувітлафор быў усталяваны 10 снежня 1868 году ў Лёндане перад будынкам Парламэнту. Сувітлафор вынайшоў Дж. П. Найт, які праектаваў чыгунчыны смафоны.

Маркі з грыбамі

Мінусвазі ўяўляе ў паштовас абарачніне дзве мастиакі паштовыя маркі з сэрыі «Грыбы ядомыя». На адной марцы выяўлены барабік, на іншай — лісічка. Маркі аформілі мастак Рыгор Даубік.

У Леніградзкай вобласці абраўавалі беларускіх турыстаў

Здарэнне адбылося ў вёскі Кінець. Ламаносаўская раён. Невядомы злодзеі абраўавалі аўтобус беларускіх турыстаў. Ля аўтобуса нараніцу знайшлі цела памочніка вартаўніка. Сам вартаўнік быў паранены, і яго ў цяжкім стаНЕе адвесілі ў бальницу.

Арбітар году працаўа на матчу п'яным

Скандал разгарэўся пасля матчу чэмпіянату Беларусі па футболе між «Віцебскам» і «Наваполацкам» «Нафтганам». Арбітар матчу Сяргей Шмолік быў п'яным, паведамляе газета «Прэссбол». Стадыён ён змог пакінуць толькі пры дапамозе ірэнсаналу.

Вынік наркалагічнай экспрэтызы — 2:6 прыміле алькатэлаў ў крэвы. Шмолік паспрабаваў апраўдацца, што выпіў пасля гульні, але накачанца за невялікі тэрмін да такіх лічбай немагчыма.

Берасцьцес Сяргей Шмолік, апрач матчу беларускага першыства абслугоўвае ўракубкі, матчы зборных. Летасц Федэрэцыяй футболу Шмолік быў прызнаны найлепшым айчынным судзьдзём году.

Паводле: СП, ЗП, АТ, naviny.by, БелПАН, «Звязда», Эўрапады

Капітан Танака ў лесе

Капітан Танака выправіўся ў лес.
Падкажы яму, што трэба пакласьці ў кошык.

КАНЦЭРТЫ

Басовішка

18 — 19 ліпеня — Басовішка. Бяруць уздел IQ 48, Krama, Troica, Zet, Pomidor/ OFF, Dick4Dick, Neuro Dubel (BY). Ладзіца арганізаваны даезд ахвотных наведацца «Басовішча-2008» ад Кузыніцы Беластоцкай. Преезд будзе бысплатным. Каб забраніраўшы месца ў «чаргартных рэйсах» трэба даслаць свае канктактынныя дадзеныя на адрес zasvabodu.hrodna@gmail.com. Да Кузыніцы Беластоцкай можна дабраца цягніком з Горадні. Адрэзкіны — у 3.40, 7.55, 10.05, 14.50, 19.47, 22.34.

Neuro Dubel

15 ліпеня ў «Графіці» (зав. Калініна, 16) а 20-й — урачыстасце святкаваньне дня нарад —

жэныня гурту Neuro Dubel

Вялікі джазавы рынг
13 ліпеня ў Палацы Рэспублікі — вялікі джазавы рынг з узделам джаз-квартэту пад упраўленнем піяністкі **Алы Данциг** і джаз-квартэт пад упраўленнем скрыпача **Уладзімера Міцэнкі**. Пачатак а 19-й. Квіткі: 30 000 — 40 000.

Open Air «DOUBLE AIR»

19 ліпеня ў Сілічах — Open Air «DOUBLE AIR». Цэнтральны танцпол — electro house — будзе знаходзіцца ў ангары. На спэцыяльных подъёмах — VIP-зоны. А на вуліцах размесьціцца RnB-танцпол. **Пачатак а 22-й.** Уваход: ад 25 000. Т.: 229-90-39, 229-92-86.

ВЫСТАВЫ

Да стагодзьдзяў Азгура і Глебава

У Маствацкім музее да 31 жніўня працуе выстава «Даўжай за век...», прысьвечаная 100-гадовім юбілем вядомых беларускіх творчы — Заіра Азгура, Сыцілана Андруховіча, Анатоля Волкава, Аляксандра Глебава, Міхаіла Даўгялы, Людвіга Зданоўскай, Іягена Красоўскага...

Партрэт на фоне

У арт-галерэі «Падземка» (пр. Незалежнасці, 43) працуе фотавыставка Юліі Лейдзік «Партрэт на фоне». **Фінішаж адбудзеца 19 ліпеня а 18-й.**

Выстава твораў бэрлінскіх мастакоў

У Музее сучаснага выяўленчага мастацтва (пр. Незалежнасці, 47) да 27 ліпеня можна пабачыць выставу твораў бэрлінскіх мастакоў, прадстаўнікоў міжнароднага цэнтра мастацтва Kunsthaus Tacheles, які дэйнічае ў Берліне.

«Гумірабік» Андрэя Вакрасенскага

Да 27 ліпеня ў Музее сучаснага выяўленчага мастацтва працуе фотавыставка Андрэя Вакрасенскага «Гумірабік». Гэта першая беларуская выставка ў тэхніцы гумірабік.

Злачынствы Вэрмахту

Да 20 ліпеня ў Музее гісторыі і культуры Беларусі іде дакументальная выставка «З найбольшай жорсткасцю... Злачынствы Вэрмахту ў Польшчы, верасень — кастрычнік 1939 г.».

КІНО НА ВЫХОДНЫЯ

Творы Аляксандра Дзямідава

У маствацкай галерэі «Лансанд-арт» (Раманаўская Слабада, 24) да 19 ліпеня — персанальная выставка Аляксандра Дзямідава, чые творы экспанаваліся таксама ў ЗША, Немеччыне, Галіндыв, Францыі, Англіі, Бельгіі, Літве і Расеі. Маастак стварае даўгіны светлы, дзе реальнае і нерэальнае зліваецца ў адно, а колеры і лініі пераходаў адчужыўшы абароненасці і любові.

ТЭАТРЫ

Купалаўскі тэатар

11 (пт) — «КіМ»
12 (сб) — «Слуга двух гаспадароў»
13 (нда) — «Ідэлія»
14 (пн) — «Бечар»
15 (аўт) — «Больш чым дожд»
16 (ср), 17 (чц) — «Дзеци Ванюшына»
18 (пт) — «Памінальная малітва»
19 (сб) — «Каханье ў стылі барока»
20 (нда) — «Таполевая завейа»
малая сцэна
14 (пн) — «Даікае паліваныне карала Стаках»
20 (нда) — «Алэльсінаве віно»

Тэатр беларускай драматургії

11 (пт) — «Адэль»
14 (пн) — «Чорны квадрат»
16 (ср) — «Белы анёл з чорным крыламі»
17 (чц) — «Нязваны госьць»
18 (пт) — «Неба ў дымянтах»

«Вальлі»

Вальлі (WALLE)

ЗША, 2008, каліяровы, 103 хв.

Рэжысёр: Эндрю Стэнтан

Жанр: Анимацыйная фантастычная камэдыя—мелядрама
Адзнака: 8 (з 10)

Маленкі робат Вальлі спраўна працуе на Зямлі, якую людзі пераўтварылі ў агромністую сметніцу. Неахайнікі пакінулі плянэту, якую ціпнер атышаць робаты. Кампанія Вальлі складае толькі вісклівы прусак, але герой якім сумуе. А калі на зямлю спусціцца рабатася Ева, якую прыслалі з сакрэтым заданнем, нагоды для суму будзе яшчэ меней. Парачка рабатай мусіць даставіць на карабель зялёную расыліну — дыў дапамагчы бесталковым людзям вярнуцца дадому...

Чарговая карціна студыі «Піксар» — гэта съяўтва анимісты. Герой ня прастваўляючы як жывыя — гэта пацешныя істоты з сваім характарам, звычкамі і нікодамі, з сваім душой. Кампания Карцінка пазабудзеная ўсялікай машиннай штучнасці, а сымбія Вальлі з агенцтва Евой выгляджае рамантанычна парачкай, якая любіць м'озыкі, танчыц і з'ядлісцяне пацешна-геройскай ўчынкі.

Вальлі з вілімістым вачым — гэта шалёны робот з «Кароткага замыкання» і Вудзі Ален у адным філіоне палюбоўнік—недарэзка з вогнушыцелем; дасцілны мужчына рабатэснай мары, здольны дзецаханан на ўсё. Ева — жанчына-вампір, агенцтва і Ліліян Гіш з фіялетовым позірком.

Кампанія гратэсцна-прыдуракаватых машынак адцяняе зорную пару як мага эфектней.

Эндрю Стэнтан — аўтар «Гісторыі цацак» і «У пошуках Нэмак» — як заўжды расквеціў эзтру выбітную стужку для ўсей сям'і забаўнымі спасылкамі і сур'ёзнымі намёкамі.

Атапусцельца людзі на касмічным караблі, якіх кормяць машыны («Новыя часы» дый альтураполі Гаксы). Шалёны двубой камандзіра ў штурвале (прыўтанніе «Касымічнай Адыхісі»). Карцінка пад Ван Гога, Сэра і Рэнуара на фінальных надпісах. І чаплінскі дотык пры канцы стужкі.

У карціне амаль няма дыялагу. Гэта м'озыкал — і гэта нямоё кіно. Гэта плястыка жэсту і масак. Гэта цуд адшуаўлены — і спрайна навукава для людзей, якія страцілі сэрца.

Андрэй Расінскі

